

Voluntariatul aplicat în sistemul educațional românesc

Prof. înv. preșcolar: Mitrache Alina Constantina

Liceul Teoretic „Adrian Păunescu”, Bârca

De ce voluntariat în educație? – o întrebare care își găsește răspunsul în chiar definiția conceptului: ca acțiune cu motivație intrinsecă și fără așteptări de recompensă, de a veni în sprijinul celui care se află într-o situație de criză, o situație-problemă. În domeniul educației pot fi identificate anumite crize, limite și blocaje care intervin (generate de probleme economice sau de ordin social ce apar de-a lungul timpului) în vastul proces instructiv-educativ din școli și care, în mod implicit, au rezonanță în viața socială și profesională a comunității de mai târziu. Rata mare a absenteismului și abandonului școlar, situații materiale precare și imposibilitatea familiei de a susține pregătirea educațională a copilului, lipsa unor condiții și dotări materiale și tehnice moderne în unitățile școlare, lipsa de informare și consiliere parentală, posibilități limitate ale comunităților locale de a sprijini actul educațional, de a stimula și recompensa eforturile celor implicați, etc – sunt doar câteva exemple de factori/probleme care frânează succesul în educație.

Odată identificate aceste situații-problemă, putem contura și formula și țintele pe care voluntariatul și le propune: susținerea egalității șanselor educaționale a tuturor copiilor, sprijin în educarea și consilierea familiei, dezvoltarea instituțională a unităților furnizoare de educație, susținerea educației pe tot parcursul vieții pentru o dezvoltare integrală a personalității individului, promovarea și susținerea educației de tip incluziv ș.a.

Pentru a soluționa problemele la care se raportează și a-și realiza scopurile fixate, voluntariatul trebuie să funcționeze pe mai multe planuri și să fie exersat de către toți factorii implicați în educație, și anume familie-școală-comunitate. “Într-o comunitate, mediul educațional nu se rezumă la mediul școlar (...) mediul educațional comunitar are posibilitatea să se cristalizeze și să se coalizeze în procesul de educație continuă a cetățenilor”¹. Așadar, cine sunt voluntarii și cine sunt beneficiarii? Pentru a răspunde nevoilor și cerințelor educației și pentru a obține succesul, acest demers de voluntariat trebuie să realizeze permanent schimbul de roluri astfel ca fiecare să își asume atât rolul de voluntar, cât și pe cel de beneficiar. Familia și comunitatea își vor asuma responsabilități de susținere (ca voluntari) a educației din școală și sprijin în soluționarea și depășirea limitelor procesului instructiv-educativ desfășurat aici (școala= beneficiar), și, invers, școala(ca voluntar) trebuie să răspundă și să susțină nevoile societății (=beneficiar) de dezvoltare durabilă. În urma unor asemenea interacțiuni și forme de voluntariat exersate pe rând de actanții principali din educație, rezultatele nu pot fi altele decât de un real câștig pentru toate părțile implicate.

Dacă educația în spiritul voluntariatului începe din familie (chiar și în formele ei cele mai simpliste) și este complementată apoi de demersul educativ formal din cadrul instituțiilor de învățământ (implicit prin educația de tip nonformal), în mod cert va fi exersată ulterior, în cadrul comunitar al societății, de către adultul responsabil, capabil de acțiune și schimbare.

În primul rând subliniem, deci, importanța și nevoia de implicare a familiei în traseul educațional al copiilor, întrucât plecând dintr-un cadru familial centrat pe reușita școlară a copilului, se asigură baza pe care va interveni ulterior școala. S-a demonstrat prin riguroase studii de cercetare²

¹ Velea, L.S., Toderaș, N., Ionescu, M., “Participarea elevilor în școală și în comunitate. Ghid pentru profesori și elevi”, TEHNE Centrul pentru Inovare și dezvoltare în educație, ed. Agata, Botoșani, 2006, pag. 76

² “(...)Based on our descriptive evidence, we assume that low-educated parents prioritize less education than high-educated parents. In this respect, there are two aspects of education: the time spent with children and the quality of this

că reușita școlară a copilului este strâns legată de concepția asupra educației a părinților, așa cum și insuccesul copilului, care crește într-o familie ai cărei membri nu au beneficiat de servicii educaționale și prin urmare nu acordă interes nici în cazul educației copilului.

Și într-un caz și în altul, școala se alină în obligația de a lansa părinților invitația la cooperare, la implicare în educație, oferind șanse egale tuturor: o bună informare, o strategie de consiliere a părinților inactivi inițial, un program de sprijin alături de fundații sau organizații non-profit, ședințe, întâlniri, ateliere de lucru în comun etc., toate acestea pot aduce alături, ca parteneri și voluntari părinții. Amintim aici formula celor șapte modalități de implicare a părinților în spațiul educațional, elaborată de Joiyse Epstein³, între care se regăsește voluntariatul, ca manieră de implicare productivă a familiei în activitățile școlii.

Pornind de la premisa că în cadrul familiei copilul beneficiază de primele experiențe educative – iar dacă nu este așa, școala și comunitatea trebuie să intervină ca voluntari în acțiuni de educație a părinților și consiliere – , școala are, apoi, rolul de a forma la elevi spiritul de receptivitate, capacitatea de inițiativă, angajarea responsabilă în indentificarea problemelor comunității și proiectarea de direcții de acțiune pentru soluționarea acestora. Iar cadrele didactice, ca “facilitatori”/ “moderatori”, “ trebuie să manifeste foarte multă receptivitate, îngăduință și să ofere mereu un răspuns la solicitările elevilor și ale comunității”⁴.

Așadar, profesorii sunt cei care conduc și orientează actele de voluntariat ale elevilor/școlii în comunitate și tot ei trebuie să aducă soluții la problemele școlii prin atragerea de sponsori/parteneri, demararea de proiecte educaționale, înființarea de asociații de părinți, atragere de fonduri de la comunitatea locală, implicarea ONG-urilor etc. Practicând alături de cadrele didactice primele practici de sprijin, de voluntariat, elevii/tinerii vor realiza tranziția de la școală la o viață activă socială.

Ca voluntari pentru obținerea succesului școlar, factorii sociali de bază – administrația locală, instituțiile de cultură, ONG-urile, agenții economici – pot susține eforturile școlii de dezvoltare prin acțiuni de amenajare/dotări cu materiale, echipamente tehnice moderne, extindere ale spațiilor școlare, finanțarea de programe after-school, înființarea unor centre de recreere, cluburi de dezvoltare a abilităților și talentelor copiilor. De asemenea pot fi aplicate programe de finanțare prin atragere de fonduri, sponsorizări, prin care să fie promovată educația incluzivă, soluționând o parte din problemele identificate la nivelul grupurilor vulnerabile: grupuri dezavantajate din punct de vedere material și social, copii cu nevoi speciale de educație, a căror integrare în învățământul de masă este necesară, și de multe ori condiționată de prezența și sprijinul permanent al unei persoane specializate în acest domeniu, care să lucreze alături de profesorul de la clasă. Pentru a asigura un mediu cu condiții optime de formare a abilităților elevilor și care să răspundă intereselor lor de dezvoltare, este necesară o implicare din partea reprezentanților comunității. De exemplu, învățarea și exersarea rolurilor profesionale poate fi realizată în cadrul unor activități la care să participe și să împărtășească impresii specialiști din diverse domenii de activitate: cadre din domeniul medical, ingineri, manageri de companii. O astfel de experiență va fi un punct de referință în orientarea profesională a elevilor, iar activitățile extrașcolare, și parteneriatele educaționale, răspund cu succes acestor nevoi.

time.” – Patacchini, E., Zenou, Y., “Intergenerational education transmission: Neighborhood Quality and/or Parent’s Involvement”, Institut for the Study of Labor, Bonn, 2007, pag. 3

³ Godfrey, C., Parteneriat școală-familie-comunitate. Ghid pentru cadrele didactice, Proiect PHARE 2004. Acces la educație pentru grupurile dezavantajate, Ed. Didactică și Pedagogică, R.A., București, 2007, pag. 103

⁴ Velea, L.S., Toderăș, N., Ionescu, M., “Participarea elevilor în școală și în comunitate. Ghid pentru profesori și elevi”, TEHNE Centrul pentru Inovare și dezvoltare în educație, ed. Agata, Botoșani, 2006, pag. 49

La rândul lor, elevii/tinerii își pot asuma rolul de voluntar în acțiuni pe care învață să le gestioneze pe cont propriu, pornind de la probleme pe care le vor identifica ei înșiși. De la acțiuni ce se pot iniția chiar de la vârstele școlărilor mici – problema mediului înconjurător care necesită ecologizare, și până la activități de voluntariat mai ample, elevii/tinerii sunt antrenați în veritabile exerciții de interacțiune cu comunitatea într-un spațiu de acțiune pe care învață să-l observe, să-l investigheze, pentru ca mai târziu, ca adulți responsabili, să-l poată gestiona și dezvolta. Un exemplu de acțiune voluntară, care dă răspuns, pe de altă parte și provocărilor educației intergeneraționale, este sprijinul acordat de tineri generațiilor vârstnice în a înțelege și învăța să utilizeze mijloacele și tehnologiile moderne de comunicare din prezent. Sunt vizate astfel două grupuri țintă: tinerii, care se implică în probleme actuale ale societății și vârstnicii, care sunt reintegrați în viața comunității moderne. Astfel de exemple pot completa de numeroase alte oportunități pe care atât școala cât și societatea trebuie să le promoveze.

Prin toate aspectele pe care le-am pus în discuție, putem concluziona că posibilitățile de interacțiuni și exerciții de voluntariat în spațiul educațional pot fi multiple și variate. Iar dacă aplicăm o abordare pe termen lung, având perspectiva durabilității, putem observa că, deși vorbim de voluntariat – acțiune care nu urmărește un câștig –, beneficiile sunt multiple: o școală care investește voluntari în societate, va beneficia în viitor de un spațiu social mai bine dezvoltat, și care îi va garanta condiții mai bune de desfășurare a actului educativ, așa cum, o societate care este partener voluntar în educație, va dispune mai târziu de generații responsabile și capabile de acțiune, de forță de muncă în raport cu cerințele și dezvoltarea socială. Astfel, având aceeași țintă – “education as a Local Public Good”⁵ – școala, familia și comunitatea acționează, în același spațiu de comunicare, “camera comunității”⁶, una în favoarea celeilalte, exersând și aplicând practica voluntariatului.

Bibliografie:

- Velea, L.S., Toderăș, N., Ionescu, M., “Participarea elevilor în școală și în comunitate. Ghid pentru profesori și elevi”, TEHNE Centrul pentru Inovare și dezvoltare în educație, ed. Agata, Botoșani, 2006
- Patacchini, E., Zenou, Y., “Intergenerational education transmission: Neighborhood Quality and/or Parent’s Involvement”, Institut for the Study of Labor, Bonn, 2007
- Godfrey, C., Parteneriat școală-familie-comunitate. Ghid pentru cadrele didactice, Proiect PHARE 2004. Acces la educație pentru grupurile dezavantajate, Ed. Didactică și Pedagogică, R.A., București, 2007
- Benabou, R., “Working of a City: Location, Education and Production”, The Quarterly Journal of Economics, vol.108, no.3(august 1993)

Rezumat

Privită din perspectiva educației, practica voluntariatului este raportată la interacțiunea factorilor principali ai educației: familia, școala, societatea. Interdependența acestora descrie un exercițiu de sprijin reciproc, în care rolurile de voluntar și beneficiar sunt pe rând asumate de fiecare dintre ei. O comunitate care susține dezvoltarea actului educativ din școală, va beneficia ulterior de generații de profesioniști, de actori sociali implicați, activi și capabili de schimbare; pe de altă parte,

⁵ Benabou, R., “Working of a City: Location, Education and Production”, The Quarterly Journal of Economics, vol.108, no.3(august 1993), p.624

⁶ Godfrey, C., Parteneriat școală-familie-comunitate. Ghid pentru cadrele didactice, Proiect PHARE 2004. Acces la educație pentru grupurile dezavantajate, Ed. Didactică și Pedagogică, R.A., București, 2007, pag. 7

acțiunile de voluntariat ale instituțiilor școlare și reprezentanților lor de a răspunde nevoilor comunității, vor contribui la rezolvarea problemelor actuale ale societății.

Se constată că rezultatele unor astfel de acțiuni voluntare nu sunt temporare sau imediate, ci, abordate pe termen lung, vizează dezvoltarea durabilă atât în spațiul educațional, cât și în cel social.

Abstract

Volunteering, from an educational standpoint, refers to how the most important educational factors interact: the family, the school and the society. Their interdependence describe a mutual support exercise, where each factor takes the places of volunteer and beneficiary, one at a time. A community that invests in its educational system will ensure the training of professionals, active social members, capable of making changes; on the other side, the volunteering efforts of the school and their members will help solve the current problems from the society.

We can notice that the benefits volunteering brings into society are not immediate or temporary, but if we analyze the long term effects, it set the premises for an educational and social continuous development.